

для створення його позитивного іміджу. Як відомо, основне завдання бренду – це емоції та асоціації, які бренд викликає в уяві людини. Для регіону важливо, щоб такі чіткі та позитивні асоціації дозволяли відрізнити його від інших регіонів світу. Від вдалого позиціонування прикордонного регіону буде залежати зацікавленість його потенційних цільових груп: інвесторів, підприємців, корпорацій. Необхідно також подбати про просування бренду, щоб про нього дізналась максимальна кількість зацікавлених суб'єктів.

Отже маркетинг регіону є перспективним інструментом адаптації економічного середовища прикордонних територій до нових вимог, які висуває Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Створення позитивного іміджу прикордонних регіонів як місць, привабливих для іноземних інвестицій, просування брендів прикордонних регіонів повинні стати для України важливими напрямками подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Gollain V. Le marketing territorial – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ddata.over-blog.com/xxxxyy/1/19/97/12/articles-de-fond/Le-marketing-territorial--V-Gollain--mars2013.pdf>
2. Устенко О. Зоряний райдер. Останній шанс України вирватися з кризи // Європейська правда, 11 серпня 2016 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/08/11/7053246/>

References

3. Gollain, V. (2013) Le marketing territorial [Place marketing] Retrieved from <http://ddata.over-blog.com/xxxxyy/1/19/97/12/articles-de-fond/Le-marketing-territorial--V-Gollain--mars2013.pdf> [in French]/
4. Ustenko, O. (2016) Zoryanyj rajder. Ostannij shans Ukrainy vyrvaty'sya z kryzy [Star Rider. Ukraine's last chance to escape from the crisis]. Yevropeys'ka pravda [European truth]. Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/08/11/7053246/> [in Ukrainian].

УДК 334.726

Я. Я. Калат

молодший науковий співробітник
сектору проблем транскордонного співробітництва
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів

О. П. Демедюк

провідний інженер
сектору проблем транскордонного співробітництва
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗОВАНИХ ФОРМ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УКРАЇНІ

У статті представлено результати дослідження функціонування інституціоналізованих форм транскордонного співробітництва в ЄС та Україні. Вивчено динаміку їх розвитку та основні сфери діяльності. Визначено перешкоди їх функціонування в Україні (незавершена адміністративно-територіальна реформа, негармонізоване законодавство, відсутність фінансової підтримки, непоінформованість населення тощо) та запропоновано шляхи їх усунення (внесення змін до ЗУ «Про транскордонне співробітництво», надання державної фінансової підтримки діяльності цих інституцій, розробка інформаційних веб-порталів, проведення тренінгів для працівників відповідних структур у органах влади всіх рівнів щодо розвитку інституціоналізованих форм ТКС тощо)

Ключові слова: інституціоналізовані форми транскордонного співробітництва, єврорегіон, ЄОТС, ОЄС, прикордонні регіони

Kalat Ya., Demedyuk O. PERSPECTIVES OF CROSS-BORDER COOPERATION INSTITUTIONALIZED FORMS' DEVELOPMENT IN UKRAINE

The article outlines the results of the research of cross-border cooperation institutionalized forms' functioning in the EU and Ukraine. The dynamics of their development and major spheres of activity are examined. The obstacles to their functioning (unfinished administrative and territorial reform, non-harmonized legislation, lack of financial support, poor residents' awareness, etc) and the ways of their overcoming (introduction of amendments to the Law of Ukraine on Cross-Border Cooperation, granting state financial support to these institutions, development of information websites, holding the trainings for employees of relevant authorities' structures on the development of CBC institutionalized forms) are defined.

Keywords: institutionalized forms of cross-border cooperation, Euroregion, EGTC, ECG, border regions

Соціально-економічний розвиток прикордонних регіонів та його стимулювання завдяки інструментам сприяння транскордонному співробітництву завжди були у фокусі європейських країн. Останнім часом ця тема є предметом особливої уваги ЄС. Зокрема, у вересні 2017 року Європейська Комісія підготувала Звернення до Ради Європи та Європейського парламенту щодо сприяння зростанню та єднанню прикордонних регіонів ЄС [1]. Дане Звернення визначає пріоритетні напрями розвитку прикордонних регіонів та заходи, які необхідно для цього здійснити. Одним з них є розвиток інституціоналізованих форм транскордонного співробітництва.

У країнах ЄС вже майже 40 років успішно функціонують інституціоналізовані форми ТКС, які сприяють економічному піднесенню прикордонних регіонів, зменшенню асиметрії між ними та гармонізації регіональних взаємовідносин. Україна почала імплементувати цю практику з початку 90 років ХХ століття, створивши у 1993 році перший за її участі Карпатський єврорегіон, і на сьогодні діє вже більше 10 єврорегіональних структур. Проте, низка проблем, притаманних функціонуванню як інституціоналізованих форм ТКС, так і транскордонного співробітництва загалом, заважають зміцненню ролі цих структур як інструмента сприяння соціально-економічному розвитку територій. Впровадження перевірених практикою країн ЄС механізмів транскордонної взаємодії, а також удосконалення інституційно-правового, організаційного і фінансового забезпечення розвитку інституціоналізованих форм ТКС стане поштовхом до ефективних соціально-економічних змін у прикордонних регіонах України.

Теоретичні і практичні питання функціонування інституціоналізованих форм ТКС висвітлювали у своїх працях такі українські вчені як П. Беленький, М. Долішній, Є. Кіш, Н. Мікула, І. Студенніков, В. Удовиченко, О. Чмир, О. Рогова та інші. Питання правового забезпечення діяльності інституціоналізованих форм ТКС досліджували М. Микієвич, О. Передрій, Л. Чекаленко. Попри те, що ця проблематика є у фокусі досліджень українських вчених, ці інституції за участю областей України досі не стали ефективним організаційно – економічним інструментом реалізації регіональної політики.

Метою статті є визначення перспектив розвитку інституціоналізованих форм транскордонного співробітництва в Україні на основі використання європейських практик.

Основними інституціями у системі ТКС на сьогодні залишаються єврорегіони. Водночас, на теренах ЄС впроваджуються практично і функціонують такі транскордонні структури єврорегіонального типу як Робочі громади (Working Community), Європейські об'єднання територіального співробітництва (European Grouping of Territorial Cooperation (ЄОТС – EGTC)), Об'єднання єврорегіонального співробітництва (Euroregional cooperation groupings (ОЕС – ECGs)), Євроквартали (Eurodistrict), Євроміста (Eurocity) та інші [2, с. 60].

Єврорегіон є організаційною формою транскордонної співпраці, діяльність якої підпорядковується Раді Європи, однак цілі та завдання реалізуються відповідно до інтересів територіальних громад або органів влади та не суперечать національному законодавству країн-учасниць.

Єврорегіони виникли і діють переважно на кордонах країн-членів ЄС та на сьогодні їх налічується близько 80. Найбільше єврорегіонів створено на кордонах Німеччини (31), Франції (15), Швеції (16), Фінляндії (10), а також Польщі (18), Чехії (13), Болгарії (14), Угорщини (15) та Румунії (13). Останнім з поміж функціонуючих єврорегіонів був створений за участі прикордонних регіонів України і Молдови «Єврорегіон «Дністер» у 2012 році. Однак, відсутність нових ініціатив за останні п'ять років щодо створення єврорегіонів не означає, що вони стали неефективними. На сьогодні в ЄС більше практикується утворювати підрозділи у вигляді інституціоналізованих форм ТКС іншого типу в рамках діяльності наявного єврорегіону, які паралельно з ним функціонують і доповнюють його, реалізуючи підсильні їм завдання. Таке «нашарування» єврорегіональних структур дозволяє максимально використовувати всі доступні можливості транскордонного співробітництва.

Українські прикордонні регіони, за участі яких налічується 12 структур єврорегіонального типу, перейняли значний досвід розвитку інституціоналізованих форм ТКС, від сусідньої республіки Польщі. На теренах цієї держави перші єврорегіони були створені ще до її членства в ЄС, тому цей досвід є особливо корисним для наших територій.

Єврорегіони за участі українських прикордонних територій умовно можна поділити за територіально-географічними і адміністративними ознаками на такі, що:

- спільно утворені із країнами-членами ЄС («Карпатський єврорегіон», «Єврорегіон «Буг», «Єврорегіон «Нижній Дунай», «Єврорегіон «Верхній Прут»);
- спільно утворені із країнами, які не є країнами-членами ЄС («Єврорегіон «Дністер», «Єврорегіон «Дніпро», «Єврорегіон «Слобожанщина», «Єврорегіон «Ярославна», «Єврорегіон «Донбас»).

До 2014 року функціонування єврорегіонів першої групи було більш результативним ніж другої, що в першу чергу визначалося наявністю більших можливостей для перших. Однак, політична і економічна криза в Україні позначилася на діяльності обидвох груп єврорегіонів, зокрема, підвищенням транскордонних можливостей, посиленням єврорегіональної активності або ж змінами в їх організаційній структурі чи в деяких випадках припиненням / призупиненням взаємодії в рамках цих інституцій.

Зокрема, відчутно посилилася транскордонна співпраця в українсько-польському транскордонному регіоні через активну діяльність Карпатського єврорегіону. У рамках цього єврорегіону на українській стороні ефективно функціонує Асоціація органів місцевого самоврядування «Єврорегіон Карпати – Україна», яка на розвиток українських прикордонних регіонів через проектну діяльність щороку залучає близько 1 млн. грн. зі структурних фондів ЄС [3].

Також позитивно вплинула активна участь єврорегіону «Нижній Дунай» у транскордонних програмах ЄС на розвиток ТКС в українсько-румунському транскордонному регіоні. Втім, порівняно низькою останнім часом була активність єврорегіону «Верхній Прут» у тому ж українсько-румунському, а також українсько-молдовському транскордонних регіонах. Також єврорегіон «Буг», який ефективно працював в

програмних періодах 2002-2006 та 2007-2013, практично не бере участі в програмній діяльності з 2015 року.

Водночас, єврорегіон другої групи «Єврорегіон «Дністер», який є єдиним серед єврорегіонів на кордонах України, що має статус юридичної особи, впродовж п'яти років свого існування успішно здійснює свою діяльність.

У результаті анексії Російською Федерацією (РФ) АР Крим та збройного конфлікту на сході України, негативних змін зазнали єврорегіони другої групи саме за участі прикордонних регіонів РФ. Зокрема, єврорегіони «Донбас», «Ярославна», «Слобожанщина» фактично перестали функціонувати з кінця 2013 року. Разом з тим, у єврорегіоні «Дніпро» співпраця ведеться тільки між Чернігівською областю України та Гомельською областю Білорусі без залучення Брянської області РФ [4].

Особливої активності з української сторони в рамках десятого єврорегіону «Чорне море» також не спостерігається.

Окремо можна виділити Робочу групу Дунайського регіону, куди, окрім 38 регіонів з Німеччини, Австрії, Словаччини, Угорщини, Хорватії, Сербської республіки, Болгарії, Румунії та Республіки Молдова, входить Одеська область України. Робоча група розпочала свою діяльність з 1990 року з метою налагодження системи взаємодії між всіма зацікавленими особами у розвитку Дунайського регіону. Одеський регіон приєднався до організації в ролі спостерігача у 1993 році, а пізніше, у 1995 році, став повноцінним членом. Це угруповання має своєрідне фінансове забезпечення: по-перше, члени покривають власні витрати; по-друге, немає членських внесків; по-третє, пропозиції щодо фінансування розробляються робочими групами в процесі прийняття рішень щодо проектів. Нині за участі України організація здійснює реалізацію Стратегії Європейського Союзу для Дунайського регіону.

Перші ЄОТС з'явилися в ЄС у 2006 році та одразу почали швидко розвиватися. За перших три роки було зареєстровано 17 об'єднань, а на початку 2017 року їх нараховувалось вже 65, п'ять з яких було створено у 2016 році. Ще 23 ЄОТС перебувають на етапі створення чи їх учасники виявили ініціативу щодо об'єднання. Угорщина та Франція є найактивнішими у створенні даних об'єднань (по 24 ЄОТС), а також Іспанія (16), Словаччина (15), Італія (9) та Німеччина (10). Всі країни-географічні сусіди України мають на своїй території такі об'єднання. Крім вже названих Угорщини та Словаччини, Румунія є учасником 6 ЄОТС, а Польща – 4. Загалом, країни, що стали членами ЄС після останнього розширення, активно використовують ЄОТС для вирішення соціально-економічних проблем їх територій за рахунок розширених можливостей участі у проєктах та програмах ЄС [5].

Географічний розподіл ЄОТС нерівномірний. Більшість з них знаходяться у Центральній Європі навколо Угорщини, у Західній Європі (Франція, Німеччина, Бельгія, Голландія, Люксембург) та у Середземномор'ї (Іспанія, Португалія, Греція, Словаччина, Італія, Кіпр). У 2017 році збільшилась кількість об'єднань за участі країн, які не є членами ЄС, зокрема було створено одне нове ЄОТС за участі Швейцарії, а ще два об'єднання розширило кількість своїх учасників представниками Швейцарії та Палестини.

Щодо сфер діяльності, то більшість ЄОТС спрямовані на розвиток сфер туризму (39), захисту навколишнього середовища (29), культури та спорту (35), транспорту та інфраструктури (31) та освіти (29). Та спектр реалізації проєктів в рамках даних об'єднань не обмежується цими сферами, поле їхньої діяльності є дуже широким і включає проблематику змін клімату, соціальних відносин, зайнятості молоді, розвитку сільських територій, просторового розвитку, громадянської оборони, проведення досліджень тощо. В рамках ЄОТС реалізуються численні проєкти за програмами регіональної політики ЄС, зокрема Європейської територіальної співпраці (ЕТС), Європейських структурних та інвестиційних фондів (ESIF), Горизонт 2020, LIFE, Erasmus, Європа для громадян (Europe for Citizens) та інші.

В кінці 2013 року був прийнятий новий Регламент 1302 щодо ЄОТС, що замінив попередній, і стало поворотною подією в історії розвитку ЄОТС, оскільки він дозволив створення ЄОТС з лише однією країною-членом ЄС. Саме ці зміни дозволили Закарпатській області України створити в жовтні 2015 року ЄОТС Тиса (Tisza) разом з угорськими областю Саболч-Сатмар-Берег та муніципалітетом Кішварда. Ця подія стала визначальною як для України, так і для ЄС, оскільки вперше таке об'єднання було створено за участі країни, що не є членом ЄС. ЄОТС створено на території близько 20 000 км² з населенням близько 2 млн осіб. Бюджет ЄОТС становить 40000€ і його діяльність керується законодавством Угорщини. Метою даного ЄОТС є створення міцної та стабільної співпраці та соціальне єднання на зовнішніх кордонах ЄС, а також розвиток інфраструктури та економіки в регіоні. Наразі воно готує проєктні заявки за програмами ЄС, зокрема за програмою ТКС Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна. ЄОТС Тиса також прийняло Інтегровану територіальну стратегію розвитку і готується представити її у Брюсселі з метою презентації інвестиційного потенціалу і культурних та історичних особливостей регіону.

Україна була однією з перших країн, які ратифікували Протокол 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами та владами щодо об'єднань єврорегіонального співробітництва, але далі ратифікації та вступу в дію Протоколу 1 березня 2013 року справа поки не дійшла. Така ж ситуація зі створення даних об'єднань і в ЄС. На сьогодні лише 7 держав ратифікувало цей документ. Хоча перше таке об'єднання ще тільки має бути створене у майбутньому, безсумнівно, що вони стануть важливим фактором розвитку співпраці в Європі, оскільки несуть в собі місію зближення третіх країн з країнами-членами ЄС. Але на даний час перешкоди, з якими стикаються держави та регіональні органи влади бажаючи розвинути ОЕС, є надто вагомими, від бюрократичних бар'єрів та браку політичної волі до адміністративних структур, які значно відрізняються у різних країнах. Важливим фактором також є те, що деякі сусідні Європі країни перебувають у стані кризи, а в такому середовищі особливо складно мотивувати потенційних учасників даних об'єднань в Європі виходити за рамки ЄС, щоб організувати їх разом з третіми країнами. Крім того, після того, як в 2013 році був прийнятий Регламент 1302, яким було передбаче-

но можливість створення ЄОТС за участю лише однієї країни-члена ЄС, увага усіх зацікавлених сторін зосередилась на створенні саме ЄОТС, оскільки вони вже мають значну історію ефективного функціонування. Тому поява ОЕС залежить від скоординованих цілеспрямованих спільних дій європейських учасників та регіональних і місцевих органів влади нашої держави.

Подальші зміни щодо активізації ефективної діяльності інституціолізованих форм ТКС повинні здійснюватися відповідно до потенційних перспектив розвитку цих форм та із врахуванням їх стану на сьогодні. Зокрема, зміни повинні відбуватися насамперед на законодавчому рівні, але необхідними є зміни і за організаційно-економічним та фінансовими напрямками.

Оскільки транскордонна співпраця передбачає участь представників різних країн, ефективність функціонування форм ТКС великою мірою залежить від подібності законодавчих і регулятивних норм цих країн. Хоча Україна стала на шлях проведення реформ і зближення свого законодавства з законодавством ЄС, на жаль його недосконалість на даний час є однією з основних перешкод діяльності інституціолізованих форм ТКС. Зокрема, основне правове підґрунтя розвитку ТКС, ЗУ «Про транскордонне співробітництво» не враховує багато аспектів розвитку ТКС і не рухається в ногу з останніми досягненнями Європи у цій сфері. Наприклад, єдиною формою транскордонного співробітництва, про яку йдеться в законі, окрім укладання угод та налагодження контактів, є єврорегіон. Тобто жодна інша форма ТКС, які успішно функціонують в країнах Європи, такі як транскордонні мережі, транскордонні промислові зони та парки, ЄОТС, ОЕС, не визнаються цим законом. Та хоча в Програмі розвитку транскордонного співробітництва, що розробляється кожні п'ять років на основі Державної стратегії регіонального розвитку, зазначається сприяння розвитку ОЕС та транскордонним кластерам, але розвиток інших інституціолізованих форм транскордонного співробітництва не передбачається. Крім того, запропоновані зміни до законів України щодо створення та розвитку ОЕС, які були зареєстровані Верховною Радою та розглянуті Комітетами у 2016 році, досі не набули юридичної сили.

Тому для активізації участі України у вже існуючих інституціолізованих формах ТКС та створення нових, потрібно дотримуватись задекларованого курсу на приведення українського законодавства до стандартів ЄС, а також потрібно вносити необхідні зміни конкретно щодо інституціолізованих форм, зокрема до Закону «Про транскордонне співробітництво» щодо суті, особливостей утворення та забезпечення діяльності ОЕС та ЄОТС, участі українських учасників в ОЕС та ЄОТС, створених за кордоном, функцій органів влади щодо ОЕС та ЄОТС, до Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», тощо.

Невідповідність організаційного забезпечення єврорегіонального співробітництва по різні боки кордону зумовлена невідповідністю адміністративно-територіального поділу України і прийнятого в країнах ЄС, що ускладнює процес взаємодії між суміжними прикордонними територіями. Крім того, органи влади на місцях є структурами, що найбільше впливають на діяльність інституціолізованих форм ТКС, а та-

кож найчастіше є їх учасниками. Запропонована реформа місцевого самоврядування в Україні, в основі якої лежать реформи децентралізації влади та зміни адміністративно-територіального устрою, спроможна усунути організаційні бар'єри щодо ефективного функціонування інституціолізованих форм ТКС. А її якнайшвидше завершення значно сприятиме їх розвитку, оскільки створюються виконавчі органи районних і обласних рад, яким буде належати реальна влада в регіонах. Об'єднані територіальні громади зможуть самостійно розпоряджатись своїми фінансами, затверджувати місцеві бюджети незалежно від прийняття закону про Державний бюджет і навіть здійснювати зовнішні запозичення. Не менш важливим є те, що буде децентралізовано надання базових адміністративних послуг (наприклад, реєстрація нерухомості чи бізнесу на місцях), що знизить бюрократизацію, а це один з основних факторів небажання іноземних учасників ТКС працювати з українською стороною.

До того ж в Україні єврорегіони, які функціонують, переважно створювалися на регіональному рівні, і в їх діяльність залучені регіональні органи влади. Місцеві органи нижчих ланок практично не мають можливості приймати участь у діяльності єврорегіонів. Тому ми цілком переконані, що без взаємодії органів місцевого самоврядування та регіональних органів ефективність єврорегіонального співробітництва буде низькою. Тому у процесі реалізації реформ місцевого самоврядування та адміністративно-територіальної реформи варто передбачити оптимальний механізм співробітництва між органами місцевого самоврядування, регіональними органами, а також вищими органами державної влади в контексті транскордонної співпраці.

Перешкоджають ефективному розвитку єврорегіонального співробітництва, окрім інституційних проблем, проблеми організаційного характеру у самих єврорегіональних структурах. Єврорегіони в Україні не мають юридичної особи, тому мають обмежені можливості щодо безпосередньої реалізації проектів як бенефіціар, розпорядження фінансовими ресурсами чи формування власного майна. Однак, для посилення взаємодії між учасниками єврорегіону, реалізації власних транскордонних проектів, а також залучення суб'єктів економічної діяльності, громадських організацій в країнах ЄС, зокрема в Польщі, Німеччині, практикується створення асоціацій органів місцевого самоврядування на стороні кожного учасника співробітництва. В Україні асоціацію органів місцевого самоврядування створено в рамках Карпатського єврорегіону, тому з огляду на позитивний іноземний і український досвід варто створити асоціації органів місцевого самоврядування в рамках кожного єврорегіону за участі українських прикордонних регіонів.

Інший спосіб активізації єврорегіонів, з огляду на їх обмежені правові можливості, що використовується країнами ЄС – це реорганізація недієвих єврорегіонів переважно на ЄОТСи. В нашому випадку можна розглядати перехід від єврорегіону до ОЕС, хоча, безумовно це є складним процесом, так як немає прикладів функціонування таких структур в ЄС та не розроблене для цього правове підґрунтя в Україні. Однак, зважаючи на те, що ЄС приділяє значну увагу ЄОТС Тиса за участю української сторони і зазначає його важливість, оскільки це перше таке об'єднання, створене з країною, яка не є членом ЄС, а також на

основі позитивного досвіду виникнення у 2016 ще трьох об'єднань за участі третіх країн, очевидно, що у випадку створення Україною першого в Європі ОЕС, наша держава може розраховувати на значну підтримку, в тому числі фінансову. А його успішне функціонування сприятиме покращенню іміджу України як вагомого гравця на європейській арені транскордонної співпраці.

Активізувати співпрацю в рамках діяльності єврорегіональних структур можна розробивши спільну стратегію розвитку єврорегіонального співробітництва в рамках кожного єврорегіону з врахуванням стратегічних пріоритетів загальноєвропейського, державного та регіонального рівнів. Зауважимо, що хоч в Програмі розвитку транскордонного співробітництва 2016-2020 прописані пріоритети такої співпраці з кожною країною, однак розробка спільного документу, який визначатиме спільні пріоритети розвитку території впливу єврорегіональних структур, аналізуватиме спільні фінансові ресурси і визначатиме потенціал партнерів та буде актуальним у визначеному періоді, допоможе ефективніше реалізовувати поставлені цілі і завдання. Такі стратегії є розроблені єврорегіонами Ниса, Сілезія, Прудзяд, Татри, Бескиди, Озерний край та інші.

В рамках своєї діяльності єврорегіональні структури в ЄС застосовують, окрім вищезазначених, ще інші механізми, які поглиблюють співпрацю між учасниками і роблять її ефективнішою. Одним з таких механізмів є створення єврорегіональної платформи, певної формальної структури, яка зв'язує всі єврорегіони, в яких беруть участь прикордонні регіони окремої країни, та здійснює їх представництво в діалозі з органами центральної виконавчої влади. Такий механізм, який поглиблює співпрацю між учасниками єврорегіонів і центральними органами виконавчої влади, був запропонований і реалізовується у Польщі, також може бути ефективним для розвитку єврорегіональної діяльності в Україні. Федерація єврорегіонів Республіки Польщі успішно функціонує з 2012 року і представляє прикордонні регіони, які є учасниками єврорегіонів, на національному рівні. Організація має свій статут, організаційну структуру (загальні збори, органи управління, ревізійна комісія) та офіційний сайт. Таким органом в Україні може бути Асамблея українських прикордонних регіонів і єврорегіонів, Декларація про створення якої була підписана у березні 2010 року, але досі не було проведено жодного засідання цієї організації.

У багатьох європейських країнах діяльність ЄОТС заохочується та фінансується на рівні центральних органів влади. Така практика також дозволяє учасникам, що бажають створити дане об'єднання, розраховувати на підтримку, в першу чергу фінансову, при проходженні всіх необхідних процедур підготовки до утворення. В Україні відсутність коштів на проведення підготовчих етапів до створення та на фінансування самої діяльності ЄОТС є основною перешкодою, яка відлякує потенційних учасників від налагодження співпраці і спільного вирішення проблем з сусідніми регіонами в рамках таких об'єднань. Тому, особливо поки реформа децентралізації ще не завершена, доцільно було б передбачити державну фінансову підтримку створення та діяльності ЄОТС в Україні, принаймні по тих об'єднаннях, які функціонуватимуть в рамках законодавчо визначених пріоритетних напрямів соціально-еконо-

мічного розвитку регіонів та транскордонного співробітництва. Зокрема, таке фінансування може здійснюватися через Державний фонд регіонального розвитку при Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

З метою популяризації території, в межах якої функціонує єврорегіон, залучення інвестицій чи коштів, використовують єврорегіональні майданчики в Брюсселі, зокрема через проведення різних конференцій, круглих столів, а також відкриття представництв єврорегіонів (єврорегіон «Дністер» разом з Вінницькою областю у 2012 році відкрив своє представництво в Брюсселі).

В Україні дуже малий відсоток населення знайомий з формами транскордонної співпраці. Більше того, не всі представники влади на локальному рівні, що є основою ТКС, є компетентними у цьому питанні. Тому важливо проводити широку інформаційну кампанію для ознайомлення місцевих органів влади та громадськості з природою та перевагами даних об'єднань.

Створення спільних веб-порталів єврорегіонів чи інших інституціоналізованих форм є одним з механізмів не тільки інформування, але й налагодження єврорегіональної співпраці. Такі портали дозволяють залучити більше ресурсів і активізувати зацікавлену громадськість, а також сприяють підвищенню поінформованості про єврорегіони, проекти, які реалізуються ними. Більшість українських єврорегіонів не мають створених веб-сторінок, як правило незначну кількість інформації про їх діяльність можна знайти на сайтах облдержадміністрацій. Також варто розвивати таку практику як створення банків економічної інформації або ж банків інформації пошуку економічних партнерів, проведення спільних бізнес-форумів, міжнародних ярмарок, створення мережі бізнес-інкубаторів тощо.

Загальна нестабільна економічна ситуація в Україні та низка інших проблем не сприяють активному розвитку транскордонної співпраці в Україні. Опитування представників місцевої влади, проведене ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» у 2016 році [6], виявило значну кількість перешкод, які їм доводиться долати у своїй щоденній діяльності. Вони зазначають нестабільну політичну ситуацію та часту зміну влади на місцях основною проблемою, яка в свою чергу веде до нестабільної економічної ситуації та несприятливого інвестиційного клімату. Також варто відзначити відсутність ефективного діалогу між органами влади, наукою та громадськими організаціями та значний брак персоналу, компетентного у справах, що стосуються транскордонної співпраці.

Тому Україні необхідно визначити участь у формах транскордонної співпраці як один з найперспективніших напрямів соціально-економічного розвитку регіонів, налагодити співпрацю влади та громадських організацій, які на даний час мають найбільший досвід участі в транскордонному співробітництві в нашій державі, проводити регулярні обов'язкові тренінги для працівників відповідних структур у органах влади всіх рівнів щодо суті, еволюції, кращих практик, переваг та недоліків транскордонного співробітництва загалом та його інституціоналізованих форм зокрема, з залученням всіх зацікавлених представників науки, освіти, засобів масової інформації, громадських організацій та широких мас населення.

Список використаних джерел

1. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on Boosting Growth and Cohesion in EU Border Regions. European Union Law Official Website. – Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2017:307:FIN>
2. Prytula, Khrystyna and Yaroslava Kalat. «Directions of Cross-border Cooperation Intensification in the Framework of the Euroregion ‘Upper Prut’: Ukrainian-Romanian Borderlands». In «Eurolimes: Cross-border Cooperation in Europe between Successes and Limits», edited by Constantin-Vasile Țoca, Klára Czimre and Vasile Cucerescu. Eurolimes (Oradea: Oradea University Press), 21 (Spring 2016): 49 – 66
3. Звіти про діяльність Асоціації за 2013-2015 роки [Електронний ресурс] // Асоціація органів місцевого самоврядування «Єврорегіон Карпати-Україна». Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://euroregionkarpaty.com.ua/---q--q/2010-03-21-00-01-03/zvitprodialnist.html>
4. Європейський досвід транскордонного співробітництва для України і Республіки Білорусь [Електронний ресурс] // Економічний Портал Чернігівської області. – Режим доступу: http://www.chernihiv-oblast.gov.ua/evroregion_dnipro
5. EGTC monitoring report 2016 and impacts of Schengen area crisis on the work of EGTCs. European Committee of the Regions Official Website. – Available from: <http://www.cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/CoR-EGTC-monitoring.pdf>
6. Розвиток транскордонного співробітництва 2016 : науково-аналітична доповідь / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» ; наук. ред. В. С. Кравців ; наук. координатор Х. М. Притула. – Львів, 2016.

References

1. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on Boosting Growth and Cohesion in EU Border Regions. European Union Law Official Website. – Available from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2017:307:FIN>
2. Prytula, Kh., Kalat Ya. (2016). «Directions of Cross-border Cooperation Intensification in the Framework of the Euroregion ‘Upper Prut’: Ukrainian-Romanian Borderlands». In «Eurolimes: Cross-border Cooperation in Europe between Successes and Limits», edited by Constantin-Vasile Țoca, Klára Czimre and Vasile Cucerescu. Eurolimes, 49-66.
3. Association of local self-government «Carpathian Euroregion – Ukraine» (2013-2015). *Zvity pro diyalnist Asotsiatsiyi za 2013-2015 roky [Reports on Association activity in 2013-2015]*. Retrieved from <http://euroregionkarpaty.com.ua/---q--q/2010-03-21-00-01-03/zvitprodialnist.html>. [In Ukrainian].
4. Economic Portal of Chernihivska Oblast (2016, Mart 17). *Yevropeyskyi dosvid transkordonnoho spivrobitnystva dlya Ukrayiny i Respubliky Bilorus [European experience of cross-border cooperation for Ukraine and Republic of Belarus]*. Retrieved from http://www.chernihiv-oblast.gov.ua/evroregion_dnipro. [In Ukrainian].
5. EGTC monitoring report 2016 and impacts of Schengen area crisis on the work of EGTCs. European Committee of the Regions Official Website. – Available from: <http://www.cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/CoR-EGTC-monitoring.pdf>
6. Kravtsiv, V. S. (Ed.). (2016). *Rozvytok transkordonnoho spivrobitnystva [Cross-border cooperation development]* (Scientific Report). Lviv: Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. [In Ukrainian].

UDC 339.9

O. Ksenzhuik

PhD degree seeker at

Ternopil National Economic University, Ternopil

GLOBAL PRECIOUS STONES MARKET AND MODERN TENDENCIES OF DIAMONDS MARKET DEVELOPMENT

The influence of globalization on the development of global precious stones market is explained. Negative consequences of precious stones shadow market functioning are outlined. Diamonds market condition and major development tendencies are analyzed. The role of Kimberley process certification scheme in regulation of diamonds turnover is revealed. Ukraine’s role in these processes is shown. The lacking impact of diamonds production and sales development in the countries participating in diamonds global market on their social and economic development is proved.

Keywords: *diamonds, globalization, Kimberley process, global precious stones market, shadow turnover, financial instability.*

Ксенжук О. С. СВІТОВИЙ РИНОК ДОРОГОЦІННОГО КАМІННЯ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ АЛМАЗІВ

Обґрунтовано вплив глобалізації на розвиток світового ринку дорогоцінного каміння. Зазначено негативні наслідки функціонування тіньового ринку дорогоцінного каміння. Проаналізовано кон’юнктуру та виявлено основні